

Gemensamt försvar i norr

— krönika i Östgöta-Correspondenten 2007 01 27

Norges utrikesminister hängde på låset när Sverige fick nya utrikesministrar förra året. Både Jan Eliasson i april och Carl Bildt i oktober hade knappt hunnit in i Arvfurstens palats förrän Jonas Gahr Støre från Oslo kom på besök.

Eliasson såg fram emot att diskutera medling i tredje världen. Men hans norske kollega kom med förslag om svensk-norskt samarbete kring energiutvinning och miljöskydd i Arktis inte minst i förhållande till Ryssland. Hos moderaten Bildt hoppades socialdemokraten Støre förmodligen på större intresse för nordfrågorna med tanke på dennes – nu så omstridda – engagemang i ryska frågor och för olja och gas.

Samtidigt förbereder Norge inköp av nya stridsflygplan. Jas Gripen är ett alternativ till de amerikanska leveranser som det atlantiskt orienterade Norge brukar hålla sig till. Den norske statssekreteraren i försvarsdepartementet Espen Barth Eide har om de svensk-norska kontakterna i finländsk tv sagt att ”många saker kan utvecklas, till och med saker jag själv inte kan föreställa mig nu”, vilket fått Finland att börja fråga sig vad som är på gång.

Om detta talas det knappt i Sverige förutom i ett Eko-inslag häromveckan av Sveriges Radios insiktsfulle Nordenkorrespondent. Även om allt än så länge är mycket löst, finns ett intressant mönster som säger något om de förändrade säkerhetspolitiska förutsättningarna i norra Europa.

Norge var viktigt i det gamla Nato vid Ishavskanten där USA:s och Sovjets kärnvapenbestyckade strategiska ubåtar möttes. Sedan det kalla krigets slut har säkerhetspolitikens och Nato:s huvudsakliga intresseområden förskjutits söderut. En norsk folkmajoritet har sagt nej till medlemskap i EU varför Norge inte heller fått en given roll i den nya gemensamma europeiska försvars- och säkerhetspolitiken.

Norge har i stället som enskild stat engagerat sig som fredlig konfliktlösare i Mellanöstern, Sudan och Sri Lanka och – mer skeptiskt – i Nato:s utvidgade militära krishantering. Den nya norska vänsterregeringen balanserar mellan Norges traditionella säkerhetspolitiska USA-orientering och en djupt kritisk inställning till Bushregeringens utrikespolitik.

Genom svenska kontakter går Norge nu in i det europeiska försvarssamarbetet som del av den nordiska stridsgrupp där också Finland och Estland är med. Ett köp av Jas Gripen skulle ge försvarsmakten en något mindre amerikansk profil, inte minst vid internationella insatser. När Ryssland bygger gasledning genom Östersjön och utvecklar gasfält i Arktis, behöver samtidigt både Norge, Sverige och Finland bättre kustbevakning i närområdet.

Finland är oroat över att Sverige gått för långt med att avveckla sitt territorialförsvar och kan vilja dra in Sverige i ett ordentligt försvarssamarbete i närområdet. Samtidigt är också Finland aktivt i den nya europeiska krishanteringen, även om Nato- anpassningen av materiel för att kunna samarbeta internationellt inte gått lika långt som i Sverige.

Ett organiserat nordiskt samarbete om militär krishantering långt borta skulle alltså nästan automatiskt kunna ge ett gemensamt försvar på hemmaplan gällande kustbevakning, luftrum och miljöskydd. Ett återuppväckt försvarsförbund från sent 1940-tal är inte vad som väntar. Nytankandet snarast underlättas av att både den svenska och finländska regeringen lagt frågan om Nato-medlemskap på en undanskymd hylla. Men alliansfrihet handlar det inte om.

Anders Mellbourn

Politisk krönikör